

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2023. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.67>

УДК 336.671

В. П. Козлов,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5454-4797>

Д. В. Юрчишен,

магістр, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-9609-5116>

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ПІДПРИЄМСТВА

V. Kozlov,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance and Banking,

Vasyl' Stus Donetsk National University

D. Yurchyshen,

Master's student, Vasyl' Stus Donetsk National University

EVALUATION OF THE IMPACT OF FACTORS ON THE FINANCIAL RESULT OF THE ENTERPRISE

У статті здійснено огляд теоретичних підходів щодо визначення впливу факторів на фінансові результати діяльності підприємства, виявлено проблеми, що потребують подальших досліджень. Визначено мету – виявити та обґрунтувати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на зміну

фінансових результатів підприємства. Здійснено порівняльний аналіз динаміки чистого доходу від реалізації продукції, валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності та чистого фінансового результату, виявлено чинники, що обумовили їх зміну; визначено тенденції та причини зміни показників EBIT і EBITDA; оцінено вплив доходних і витратних показників на фінансовий результат; розраховано і обґрунтовано вплив факторів на ROE за моделлю DuPont. Обґрунтовано зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на фінансовий результат діяльності підприємства.

The article reviews the theoretical approaches to determining the impact of factors on the financial results of enterprise activity, identifies problems that require further research. The goal is to identify and substantiate the impact of external and internal factors on changes in the financial results of enterprise. The object of the study is the performance of AGRANA Fruit Ukraine TOV, which belongs to the Austrian AGRANA Group and operates in three key business segments: fruit, starch, and sugar production. During the study, the following methods were used: statistical for information support; vertical and horizontal analysis to identify trends in the volume, structure of income and expenses of enterprise; coefficient method for calculating the indicators that are components of the DuPont model; factor analysis to analyze the impact of factors on the financial result; graphical to visualize the results of the analysis. A comparative analysis of the dynamics of net revenue from sales of products, gross profit, financial result from operating activities and net financial result is carried out, the factors that caused their change are identified; trends and reasons for changes in EBIT and EBITDA are determined; the impact of income and expense indicators on the financial result is assessed; the impact of factors on ROE according to the DuPont model is calculated and substantiated. The key external and internal factors affecting the financial performance of the enterprise are substantiated. The external factors include the war in Ukraine, restrictions and hazards of logistics transportation, government regulators of export operations, inflation, rising cost of raw materials, availability and cost of capital, availability of male labour, reduced

demand and changing consumption patterns, fuel costs, hazards of logistics transportation, etc. Internal factors include continuous modernization of fixed assets, production of innovative products, implementation of modern management methods, increase in key customers, expansion of sales markets, flexibility in product range, active marketing policy, etc.

Ключові слова: *фінансовий результат, чистий прибуток, EBITDA, модель Дюпона, факторний аналіз.*

Keywords: *financial result, net profit, EBITDA, DuPont model, factor analysis.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Діяльність підприємств в Україні характеризується нестійким зовнішнім середовищем, а починаючи з 2022 року впливом ризиків, які виникають в умовах воєнного стану. Власники бізнесу мають адекватно прогнозувати та оцінювати всі ризики, що можуть як порушити фінансову стійкість підприємства, так і призвести до зменшення фінансових результатів. Фінансові результати формуються під впливом двох основних показників – доходів і витрат. При цьому мінливе зовнішнє середовище та підвищені ризики в Україні можуть призвести до непередбачуваних фінансових наслідків, що обумовлені зниженням попиту споживачів, скороченням доступу до ринків збуту, обмеженням експортних операцій, зростанням собівартості, логістичних, маркетингових та інших витрат. Зазначене вище вимагає подальших досліджень щодо визначення впливу факторів на фінансові результати підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми формування фінансових результатів представлено в значній кількості праць, як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців. Серед вітчизняних, доцільно відмітити праці таких науковців, як: Бегун С. [1] - досліджує вплив факторів на валовий прибуток із використанням детермінованих моделей; Павелко В. [2] - систематизує і розподіляє за класифікаційними ознаками фактори впливу на прибуток підприємств будівельної галузі; Вакульчик О., Протасова Є., Нечаєва

А. [3] - за результатами факторного аналізу пропонують шляхи збільшення фінансових результатів підприємства; Юрчишена Л., Драченко А. [4] - визначають концепцію моделювання зміни фінансових показників на прибуток підприємства; Миколенко І., Дігтяр В. [5] - досліджують механізм формування фінансового результату, в т. ч. чинників, що на нього впливають; Кононенко Ж. А., Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О. - [6] систематизують фактори впливу на фінансові результати залежно від джерела фінансування та виробничих процесів.

Серед зарубіжних слід відзначити праці Ross S., Westerfield R., Jordan B. [7], які визначили методичний інструментарій здійснення факторного аналізу фінансових результатів; Precious T Phiri, Freddy Ruzhani, Faustino Madzokere, Pamela Madududu [8] - оцінюють рівень прибутковості малих підприємств та визначають вплив витрат на їх обсяг; Jusufi A. [9] - досліджує вплив інновацій підприємств-експортерів на фінансові результати. Зазначені праці є дотичними до проблеми формування фінансових результатів під дією чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, а тому потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). *Мета статті* – виявити та обґрунтувати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на зміну фінансових результатів підприємства.

В процесі дослідження використовувалися такі методи, як статистичний для інформаційного забезпечення; вертикального та горизонтального аналізу для виявлення тенденцій зміни обсягу, структури доходів і витрат підприємства; коефіцієнтний метод для розрахунку показників, що є складовими моделі Дюпона; факторний – для аналізу впливу факторів на фінансовий результат; графічний – для візуалізації результатів аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бізнес-середовище в Україні для міжнародних компаній є ризиковим, що обумовлено війною, постійними ракетними обстрілами, коли ймовірність влучання ракет в об'єкти інфраструктури є високою. Більшість іноземних компаній були релоковані, проте є ті, що попри зовнішні негативні ризики залишилися функціонувати на

території України. Прикладом є ТОВ «Агрона Фрут Україна», що формує фінансовий результат за рахунок діяльності на внутрішньому та міжнародному ринках, реалізуючи фруктові наповнювачі, заморожені фрукти, інші продукти, а також надає послуги (рис. 1).

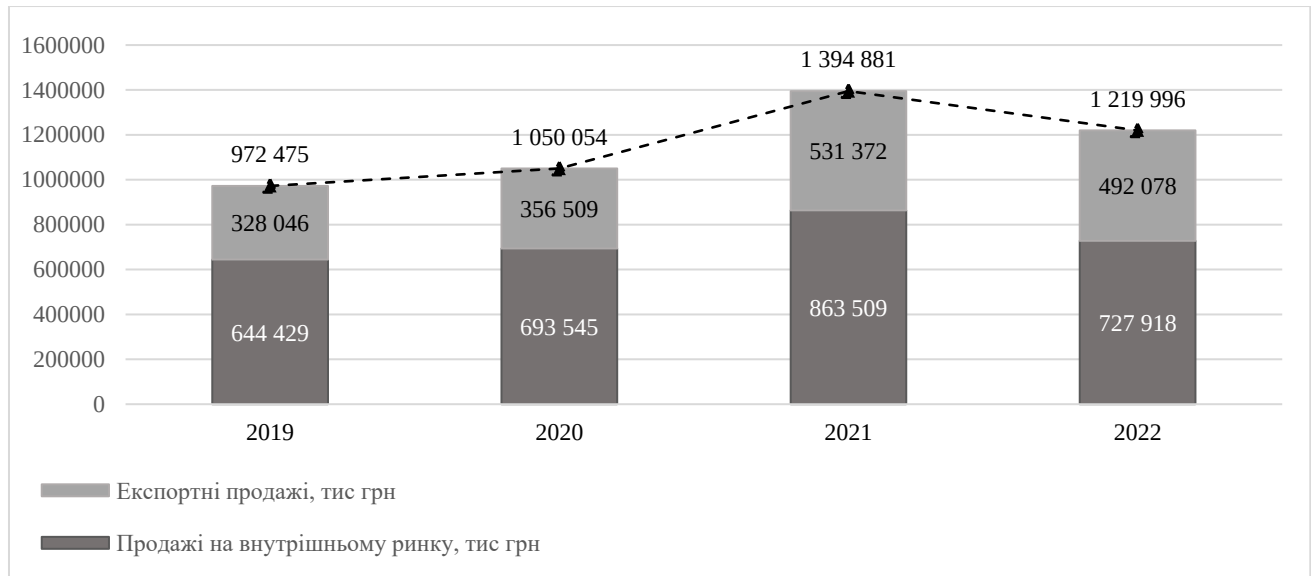

Рис. 1. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Агрона Фрут Україна» за 2019–2022 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

Продажі підприємства змінюються як в обсязі, так і в структурі, демонструючи позитивний приріст за 2019–2021 рр. на внутрішньому ринку – 34,0 %, на експорт – 62,0 %. В 2021 р. тенденції змінилися і спостерігається зниження відповідно на -15,7 % і -7,4 %. Щодо складових чистого доходу, що формується за рахунок продажів на внутрішньому ринку, то їх тенденції відносно обсягу доходів є неоднозначними. Пріоритетним джерелом чистого доходу є фруктові наповнювачі, проте спостерігається сповільнення їх продажів протягом 2021–2022 рр. на 20,7 % або 155,1 млн грн. Чистий дохід від реалізації заморожених фруктів на внутрішньому ринку є незначним, і становить у 2022 р. 58,2 млн грн, і характеризується позитивним приростом в цілому на 29,0 % та відносно попереднього періоду на 24,46 %. Крім того, підприємство надає послуги, обсяг чистого доходу від яких за 2019–2022 рр. зріс з 25,5 до 70,9 млн грн або майже на 178,0 %. Чистий дохід від експортних продажів формується переважно за рахунок продажу фруктових наповнювачів, який в 2021 р. становить 299,4 млн грн, проте в 2022 р. суттєво скоротився на

73,36 % або 234,2 млн грн, і становив 65,2 млн грн. Стабільним джерелом доходу є продаж заморожених фруктів на експорт, надходження від якого протягом 2019–2022 рр. зросли з 71,3 до 423,4 млн грн або на 493,6 %.

Оцінюючи тенденції зміни чистого доходу за 2019–2022 рр. можна стверджувати про його скорочення, що обумовлено повномасштабною війною в Україні, зокрема масовими ракетними обстрілами, логістичними проблемами та скороченням попиту на продукцію на внутрішньому ринку.

Фінансовий результат від операційної діяльності є позитивним з нестійкими тенденціями. Так максимум фінансового результату досягнуто у 2021 р. – 160,6 млн грн, мінімум у 2022 р. – 90,42 млн грн, що на 43,7 % менше відносно 2021 р. Попри зовнішні фінансові виклики, обумовлені пандемією та повномасштабною війною в Україні діяльність ТОВ «Агрона Фрут Україна» є прибутковою, так за період 2019–2021 рр. чистий фінансовий результат зріс з 94,5 до 131,4 млн грн, в 2022 р. скоротився на 41,8 % до 76,5 млн грн.

Динаміка зміни показників прибутковості представлена на рис. 2.

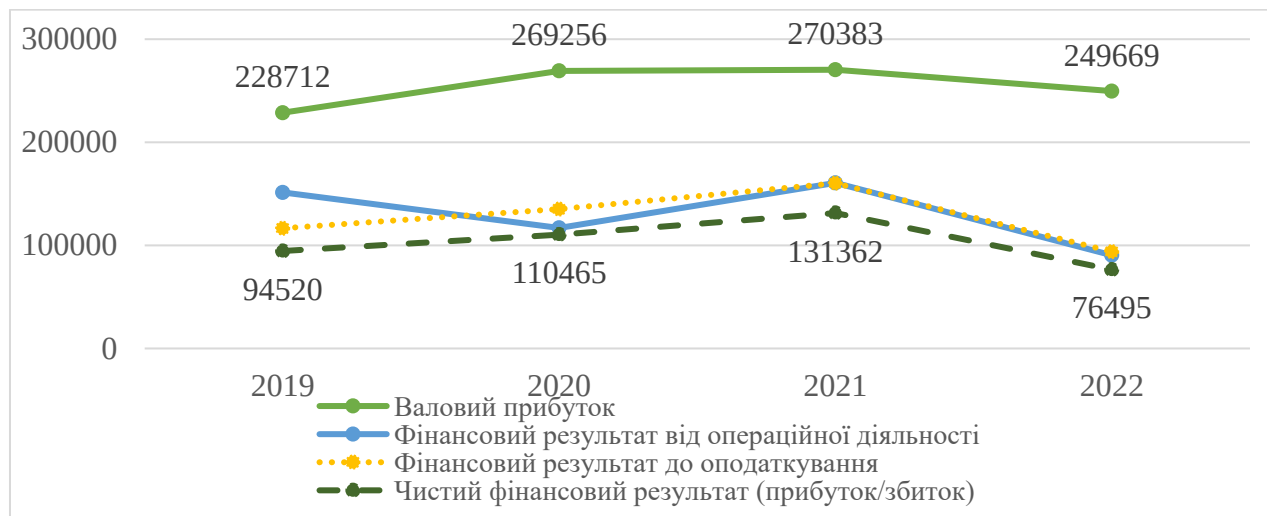

Рис. 2. Динаміка показників, що формують чистий фінансовий результат ТОВ «Агрона Фрут Україна» у 2019–2022 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

Аналіз динаміки зміни чистого фінансового результату порівняно із валовим прибутком показує, що у 2022 р. спостерігається скорочення валового прибутку на 7,7 % відносно 2021 р. і відповідно спостерігається зменшення чистого фінансового результату на 41,8 %. Визначальним чинником, що

впливає на фінансовий результат підприємства, є витрати, які приводять до значного скорочення доходів.

Фінансовий результат є розрахунковим показником, що залежить від методики розрахунку, визнання доходів і витрат відповідного періоду, тому для оцінки прибутку підприємства від основних бізнес процесів розрахуємо показники EBIT і EBITDA (рис. 3).

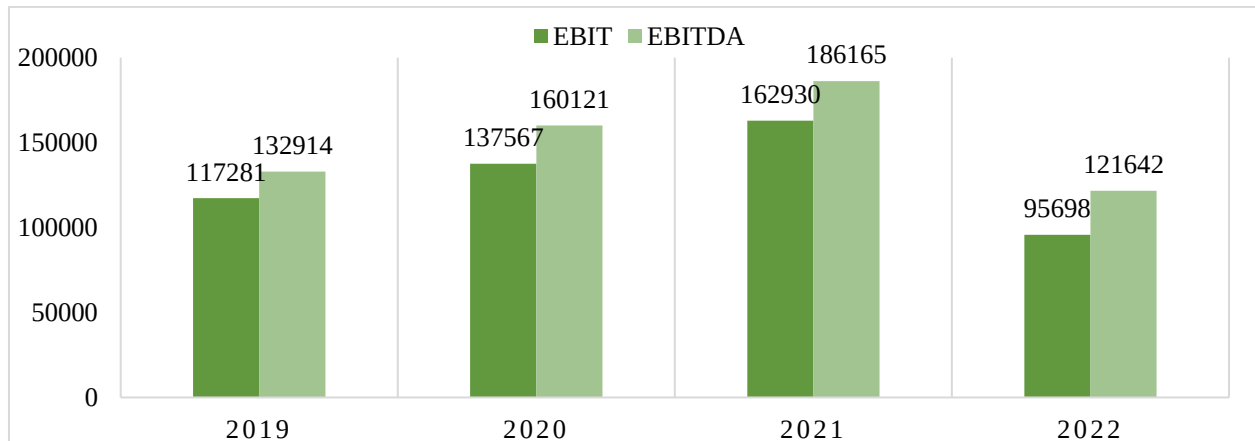

Рис. 3. Зміна показників EBIT і EBITDA ТОВ «Агрона Фрут Україна» за 2019 -2022 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

Тенденція зміни показника EBIT протягом 2019–2022 рр. є нестійкою за рахунок скорочення на 41,3 % у 2022 р., в т. ч. за рахунок зменшення чистого прибутку на 41,8 % та скорочення фінансових витрат на 34,3 %. Тенденції зміни EBITDA є подібними до EBIT.

Фінансовий результат підприємства формується під впливом зміни доходів і витрат, кожен з яких має різну ступінь дії, і в сукупності формують причинно-наслідкові взаємозв'язки. Використовуючи ланцюгові темпи зміни показників в абсолютному та відносному значенні розрахуємо їх вплив на формування фінансового результату ТОВ «Агрона Фрут Україна» (табл. 1).

Таблиця 1. Вплив факторів на зміну формування фінансового результату ТОВ «Агрона Фрут Україна»

Показник	2020/2019		2021/2020		2022/2021	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	77579	8,0	344827	32,8	-174885	-12,5
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	37035	5,0	343700	44,0	-154171	-13,7
3. Валовий прибуток	40544	17,7	1127	0,4	-20714	-7,7
4. Інші операційні доходи	-3034	-57,2	8189	360,3	-7505	-71,7
5. Адміністративні витрати	843	1,5	3479	6,0	-3392	-5,5
6. Витрати на збут	3430	6,3	-1149	-2,0	-97	-0,2
7. Інші операційні витрати	-1205	-21,5	-2281	-51,9	45486	2151,7
8. Фінансовий результат від операційної діяльності	-34442	-22,8	43709	37,4	-70216	-43,7
9. Інші доходи	-358	-100,0	2298	-	4204	182,9
10. Фінансові витрати	1682	236,6	291	12,2	-921	-34,3
11. Інші витрати	13798	-	-13798	-100,0	1220	-
12. Фінансовий результат до оподаткування	18604	16,0	25072	18,5	-66311	-41,4
13. Витрати з податку на прибуток	2659	12,1	4175	16,9	-11444	-39,6
14. Чистий фінансовий результат (прибуток/ збиток)	15945	16,9	20897	18,9	-54867	-41,8

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

У 2020 та 2021 рр. спостерігається зростання чистого фінансового результату на 16,9 і 18,9 % відповідно, що обумовлено зміною різних індикаторів. Так, зростання чистого прибутку у 2020 р. у порівнянні з 2019 р. на 16,9 % відбулося за рахунок скорочення фінансового результату від операційної діяльності на 22,8 %, що обумовлено скороченням інших операційних доходів на 57,2 % або на 3034 тис грн, при цьому інші операційні витрати скоротилися лише на 21,5 %. Щодо валового прибутку, то він зріс на 17,7 % за рахунок перевищення на 3 % темпів зростання чистого доходу над собівартістю реалізованої продукції. Незначне зростання адміністративних витрат на 1,5 % та витрат на збут на 6,3 % вплинули на зменшення фінансового результату від операційної діяльності.

У 2021 р. чистий фінансовий результат зріс на 18,9 % у порівнянні з 2020 р. за рахунок зростання фінансового результату від операційної діяльності на 37,4 %, що обумовлено зростанням інших операційних доходів на 360,3 %, а витрат на збут на 2,0 %.

приростом чистого доходу на 32,8 %, проте собівартість реалізованої продукції зросла швидшими темпами, а саме на 11,2 % порівняно із чистим доходом.

Позитивним чинником є скорочення інших операційних витрат на 51,9 %, при цьому інші доходи є нестійким джерелом, а сукупний вплив зазначених чинників обумовив зростання фінансового результату на 18,9 %.

У 2022 р. тенденції змінилися і фінансовий результат ТОВ «Агрона Фрут Україна» скоротився на 41,8 % або на 54867 тис грн. Основним чинником зовнішнього впливу є війна, так як скоротилися можливості для реалізації продукції як на внутрішньому ринку, так і на експорт. Як наслідок, спостерігалось скорочення чистого доходу на 12,5 % та собівартості продукції на 13,7 %, значно скоротилися інші операційні доходи на 71,7 %, адміністративні витрати на 5,5 %.

Для визначення напрямків покращення фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрона Фрут Україна» доцільно оцінити вплив факторів на їх формування та виявити резерви зростання. Одним із інструментів є модель Дюпона, що дає можливість оцінити вплив фінансових показників на прибутковість підприємства та розрахувати інтегральний показник ефективності [7]. Схема складових моделі Дюпона представлена на рис. 4.

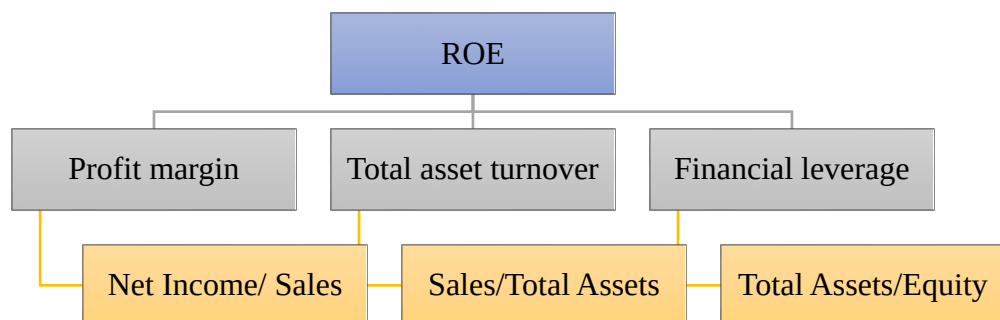

Рис. 4. Складові моделі Дюпона [7]

Модель Дюпона дає можливість оцінити взаємозв'язок трьох показників:

- 1) profit margin (маржа прибутковості), що розраховується як відношення чистого прибутку до чистого доходу підприємства;
- 2) total asset turnover (коефіцієнт оборотності активів), що розраховується як відношення чистого доходу до загальної величини активів;
- 3) financial leverage (фінансовий леверидж), що розраховується як відношення загальних активів до власного капіталу.

Результати розрахунків представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Результати аналізу DuPont для ТОВ «Агрона Фрут Україна»

Роки	ROE		Profit margin		Total asset turnover		Financial leverage
2019	15,33	=	9,72		1,135		1,39
2020	17,34	=	10,52		1,132		1,46
2021	17,15	=	9,42		1,282		1,42
2022	10,91	=	6,27		1,193		1,46
<i>Приріст</i>							
2020/2019	1,13	=	1,08		1,00		1,05
2021/2020	0,99	=	0,90		1,13		0,98
2022/2021	0,64	=	0,67		0,93		1,03
2022/2019	0,71	=	0,65		1,05		1,05

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10]

Рентабельність власного капіталу (ROE) у 2020–2021 рр. знаходиться відносно на стабільному рівні 17,34–17,15 %. Незначне скорочення обумовлено зменшенням маржі прибутковості та ефективності використання активів на 1,1 %. Показник фінансового левериджу є відносно стійким і коливається в межах до 0,07. Зниження рентабельності власного капіталу у 2022 р. на 6,24 % зумовлено скороченням маржинального прибутку на 3,15 %, скороченням ефективності використання активів на 0,09 п.п. та збільшенням фінансового левериджу на 0,04 п.п.

Отже, за результатами розрахунків, можна зробити висновок, що військові дії в Україні суттєво вплинули на ефективність використання капіталу за рахунок зростання витрат та скорочення маржинального прибутку. Зменшення ROE на 36,4 % в 2022 р. відносно 2021 р. обумовлено скороченням ROA на 38,1 % та зростанням фінансового левериджу на 2,7 % за рахунок скорочення маржі прибутковості на 33,4 % та скорочення загальної оборотності активів на 7,0 %.

Зміна маржі прибутковості обумовлена зменшенням чистого доходу на 12,5 %, собівартості на 13,7 %, чистого прибутку на 41,8 %, незначним скороченням витрат на збут на 0,2 %, адміністративних витрат на 5,5 %, фінансових витрат на 34,3 % та зростанням амортизації на 11,7 %, інших витрат на 2151,7 % та склала в абсолютному вираженні 47600 тис. грн.

Негативним явищем є зниження загальної оборотності активів на 7,0 % за рахунок скорочення чистого доходу на 12,5 %, скорочення оборотних активів на 7,2 %, дебіторської заборгованості на 8,6 %, запасів на 10,9 %, при одночасному приросту грошових коштів на 57,2 %. Зазначені індикатори в сукупності впливають на фінансовий результат підприємства.

Попри те, що діяльність ТОВ «Агрона Фрут Україна» здійснюється в період війни, підприємство є прибутковим, що досягається також і завдяки активним науковим дослідженням щодо розробки і впровадження інноваційних продуктів на вітчизняному ринку.

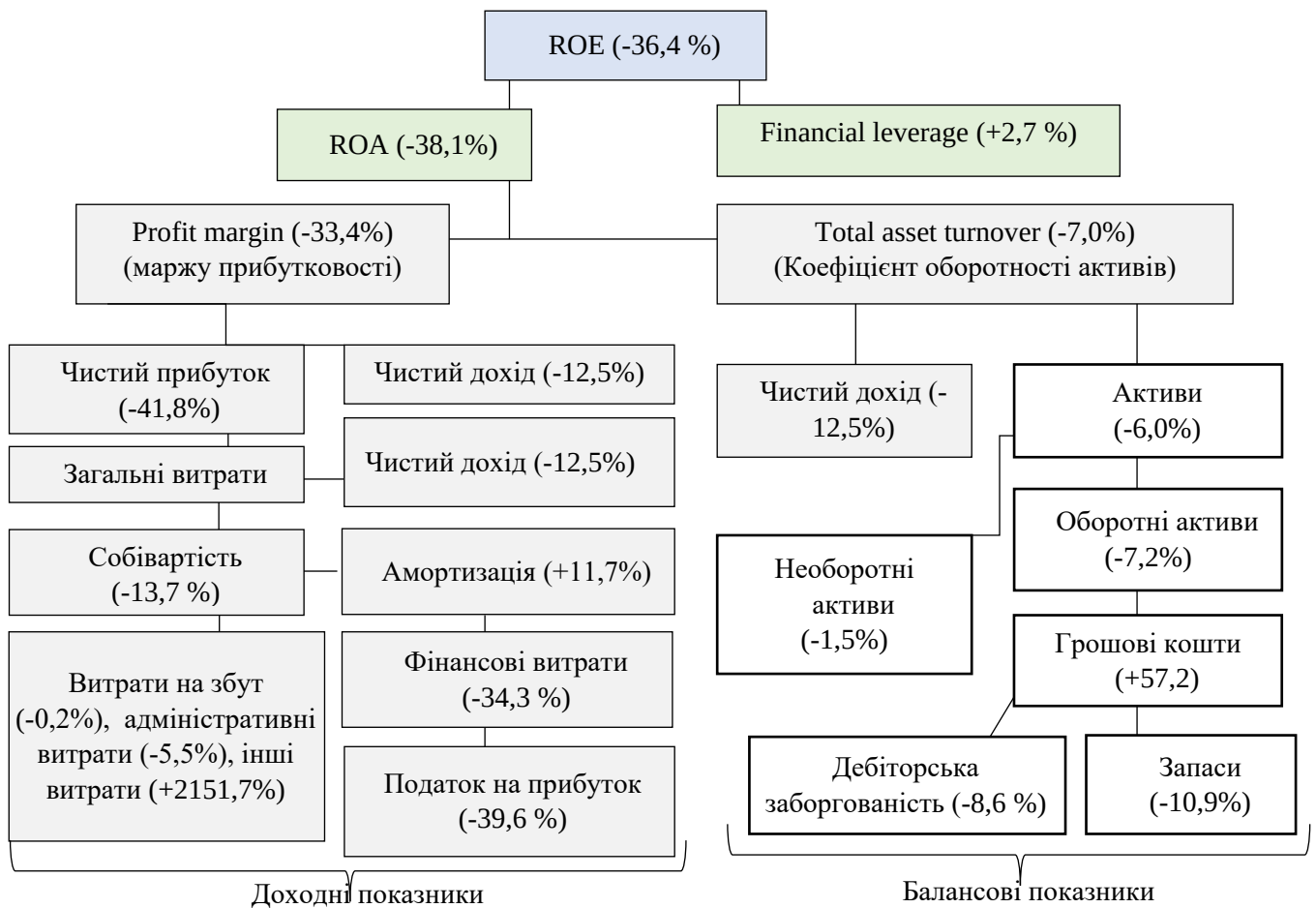

Рис. 5. Зміна фінансових індикаторів на ROE для ТОВ «Агрона Фрут Україна» за 2022–2021 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [7; 10]

Враховуючи активні бойові дії на території України, підприємство враховує при плануванні своєї діяльності локальні фактори в залежності від регіону, цільову аудиторію споживачів, а також смакові вподобання, як індивідуальні, так і масові.

Враховуючи те, що всі ризики та виклики, які виникають в ході господарської діяльності ТОВ «Агрона Фрут Україна», визначаються і оцінюються на підприємстві, можна стверджувати, що і в подальшому очікується стабільний розвиток та зростання його господарського потенціалу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами, представленими в даній публікації можна виокремити зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на зміну фінансового результату. Зовнішні: війна в Україні, обмеження і небезпека логістичних перевезень, державне регулювання здійснення експортних операцій, інфляція, зростання вартості сировинної бази, доступність і вартість капіталу, наявність робочої сили чоловічої статі, скорочення попиту та зміна структури споживання, вартість пального та інші. Внутрішні: постійна модернізація основних засобів, випуск інноваційних видів продукції, впровадження сучасних методів управління, збільшення основних клієнтів, розширення ринків збуту, гнучкість щодо формування асортименту продукції, активна маркетингова політика та інші.

Література

1. Бігун С. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства: статистична оцінка. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. Т. 3, № 23. С. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-168-176>
2. Павелко О. В. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності будівельних підприємств: методика та особливості проведення. *Вісник НУВГП*. 2020. № 1(89). № 168–187. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve1202015>
3. Вакульчик О. М., Протасова Є. В., Нечаєва А. А. Фінансовий результат підприємства: економічна сутність, особливості визначення та аналізу. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*, 2019. № 1 (50). С. 162–168.
4. Драченко А., Юрчишена Л. Концептуальний підхід до моделювання впливу фінансових показників на прибуток підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-44>

5. Миколенко І., Дігтяр В. Механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-17>
6. Кононенко Ж. А., Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О. Фактори зміни величини фінансових результатів підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 27–32. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.27
7. Ross S., Westerfield R., Jordan B. Essentials of Corporate Finance. 2017. 672 p.
8. Precious T Phir , Freddy Ruzhani, Faustino Madzokere & Pamela Madududu. Factors affecting the profitability of smallholder broiler production in Mutare district, Manicaland Province, Zimbabwe: A quantile regression approach, *Cogent Economics & Finance*. 2023. 11:2. DOI: <https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2242660>
9. Jusufi A. Relationship between innovation and financial performance in the global environment of exporting companies. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2023. № 9(2), P. 74–88. DOI: <https://doi.org/10.47305/JLIA2392089j>
10. AGRANA: офіційний сайт. URL: <https://www.agrana.com/en/ir/publications>

References

1. Begun, S. (2020), “Factor analysis of financial results of the enterprise's activity: statistical evaluation”, *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, vol. 3(23), pp. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-168-176>
2. Pavelko, O. V. (2020), “Factor analysis of financial results of construction enterprises activity: methods and features of conduction”, *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, vol. 1(89), pp. 168-187. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve1202015>
3. Vakulchyk, O. M., Protasova, Y. V., Nechaeva, A. A. (2019), “Financial result of the enterprise: economic essence, specificities of determination and analysis”, *Naukovo-vyrobnychyj zhurnal «Biznes-navihator»*, vol. 1 (50), pp. 162–168.

4. Drachenko, A., Yurchyshena, L. (2022), “Conceptual approach to modeling the influence of financial indicators on enterprise profit”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-44>
5. Mikolekno, I., Digtyar, V. (2021), “The mechanism of formation of financial results of the enterprise”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-17>
6. Kononenko, Zh., Hrybovska, Yu., Khodakivska, L. (2020), “Factors of change in the enterprise's financial results”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 27–32. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.27
7. Ross, S., Westerfield, R. and Jordan, B. (2017), *Essentials of Corporate Finance*. 7th ed.
8. Precious, T Phir, Ruzhani, F., Madzokere, F. and Madududu, P. (2023), “Factors affecting the profitability of smallholder broiler production in Mutare district, Manicaland Province, Zimbabwe: A quantile regression approach”, *Cogent Economics & Finance*, vol. 11:2. DOI: <https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2242660>
9. Jusufi, A. (2023), “Relationship between innovation and financial performance in the global environment of exporting companies”, *Journal of Liberty and International Affairs*, vol. 9(2), pp. 74–88. DOI: <https://doi.org/10.47305/JLIA2392089j>
10. AGRANA (2023), available at: <https://www.agrana.com/en/ir/publications> (Accessed 05 Nov 2023).

Стаття надійшла до редакції 14.11.2023 р.